

Opinnäytetyö (AMK)

Media-ala

Journalismi

2023

Salla Piirainen

”Jos ei tätä kestä, niin sitten on
vaihdettava alaa”

– toimittajien näkemyksiä anonyymiydestä

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Media-ala, journalismi

Joulukuu 2023 | 33 sivua

Salla Piirainen

”Jos ei tätä kestä, niin sitten on vaihdettava alaa”

- toimittajien näkemyksiä anonyymiydestä

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, onko toimittajilla kiinnostusta anonyyminä työskentelemiseen. Aiempien tutkimusten mukaan suomalaiset toimittajat kokevat alaan kohdistuvan ulkoinen vaikuttamisen lisääntyneen, mikä on johtanut osalla toimittajista itsesensuuriin. Opinnäytetyössä tutkitaan, voisiko anonyymyys olla ratkaisu toimittajien kokemaan häirinnän eri muotoihin ja itsesensuuriin.

Lähdekirjallisuuden lisäksi aihetta lähestyttiin haastattelemalla kuutta Yle Turun aluetoimituksen toimittajaa sekä toimituspäällikkö Antti Korhosta. Haastatellut toimittajat ovat työskennelleet alalla 14 vuodesta 35 vuoteen.

Tutkimustulosten perusteella toimittajat eivät halua lähtökohtaisesti työskennellä anonyymeinä. Anonyyminä työskentelyn mahdollisuus nähtiin kuitenkin tärkeänä silloin, kun käsiteltävät aiheet ovat arkaluontoisia ja voivat näin ollen altistaa toimittajan pitkäaikaiselle häirinnälle.

Tuloksista voidaan päätellä, että läpinäkyvyys on tärkeä arvo toimittajille. Omalla nimellään työskentely nähtiin ennen kaikkea vastuullisena toimintana, eikä anonyymyyden taakse piiloutumista nähty todennäköisenä tai hyvänä ratkaisuna häirintään ja itsesensuuriin.

Asiasanat:

Journalismi, anonyymiteetti, häirintä, maalittaminen, sosiaalinen media, henkilöbrändi

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Degree programme of Media Arts, Journalism

December 2023 | 33 pages

Salla Piirainen

“If you can't take this, then you have to change careers”

- journalists' views on anonymity

The aim of this thesis was to explore whether journalists have an interest in working anonymously. Previous research suggests that Finnish journalists perceive an increase in external influence within their field, leading some journalists to self-censorship. The thesis examines whether anonymity could serve as a solution to the various forms of harassment and self-censorship experienced by journalists.

In addition to the literature review, the subject was approached by interviewing six journalists from Yle Turku's regional editorial office, along with the newsroom manager, Antti Korhonen. The interviewed journalists have worked in the field for 14 to 35 years.

Based on the research findings, journalists do not inherently wish to work anonymously. However, the possibility of working anonymously was deemed significant, particularly when dealing with sensitive topics that could expose journalists to prolonged harassment.

The results suggest that transparency is a crucial value for journalists. Working under their own name was primarily seen as responsible conduct, and anonymity was not viewed as a probable or favorable solution to harassment and self-censorship.

Keywords:

Journalism, anonymity, harassment, doxing, social media, personal brand

Sisältö

1 Johdanto	5
1.1 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä	7
2 Sanaston määrittely journalismin kontekstissa	8
3 Ulkoinen vaikuttaminen ja itesesensuuri	9
3.1 Häirintä	9
3.2 Uhkailu ja maalittaminen	10
3.3 Itsesensuuri	13
4 Omalla nimellä työskentelyn edut	16
4.1 Nimellään työskentelyn hyvät puolet	16
4.2 Kuinka tärkeää on saada kunnia tekemästään työstä?	17
5 Anonyymiydellä häirintää ja itsesensuuria vastaan?	21
5.1 Voisitko työskennellä anonyyminä?	21
5.2 Mikä ratkaisuksi häirintään ja itsesensuuriin?	23
6 Yhteenvetoa ja pohdintaa	26
Lähteet	28

Liitteet

Liite 1. Kysymykset Yle Turun toimittajille

Liite 2. Kysymykset Yle Turun toimituspäällikkö Antti Korhoselle

1 Johdanto

Opinnäytetyössä selvitetään, millaisia näkemyksiä toimittajilla on anonyyminä työskentelemisestä. Haluaisivatko toimittajat työskennellä anonyymeinä, mikäli siihen annettaisiin mahdollisuus?

Toimittajien kohtaama häirintä on ollut tänä vuonna erityisen ajankohtainen ja puhuttanut laajasti. Kesäkuussa Iltalehden kesätoimittaja Ida Erämaa joutui maalittamisen kohteeksi, johon osallistuttiin puoluetasolta alkaen. Erämaahan kohdistuneeseen maalittamiseen ottivat kantaa Journalistiliitto, Päätoimittajien yhdistys, Kansainvälinen lehdistöinstituutti IPI, yhdysvaltalainen journalistinaisia tukeva järjestö CFWIJ ja UN Women Suomi. Lisäksi Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu Dunja Mijatović pyysi suomalaisia valtaapitäviä tutkimaan ja tuomitsemaan Erämaahan kohdistuneet uhkaukset. (Journalisti 9/2023.)

Sain idean opinnäytetyöhöni lukiessani Ilmari Hiltusen väitöskirjatutkimusta (Hiltunen 2022), jonka mukaan toimittajat kohtaavat aiempaa enemmän häirintää, uhkailua, painostusta ja maalitusta. Tämä on johtanut osalla toimittajista itsesensuuriin. Aloin pohtia, mikä voisi estää niin erilaiset häirinnän muodot kuin itsesensuurin. Voisiko toimittajien anonyyminen olla ratkaisu edellä mainittuihin ongelmiin?

Maailmalla toimii vain muutamia luotettavia medioita, joiden toimittajat ovat anonyymejä. Yksi tunnetuimmista on brittiläinen The Economist -lehti. Se perustelee toimittajiensa anonyymiyttä kollektiivisen äänen säilyttämisellä, jonka avulla toimittajat voivat tarttua vaikeampiin aiheisiin ilman pelkoa häirinnästä tai itsesensuurista. Lehti painottaa sisällön olevan tärkeää, ei toimittajan. (The Economist 9/2013.) Suomessa toimittajat työskentelevät lähtökohtaisesti nimellään. Poikkeustapauksissa jutut voidaan julkaista myös ilman nimeä, mutta se ei ole yleistä. Toimittajan nimen esiintuominen jutun yhteydessä alkoi yleistyä 1990-luvulla. Nykypäivänä nimen lisäksi on usein nähtävillä myös kuva toimittajasta.

Halusin opinnäyttyössäni tutkia, mitä mieltä toimittajat ovat anonyyminä työskentelystä ja kuinka tärkeää on saada kunnia tekemistään töistä. Selvitin myös toimittajien kokemuksia häirinnästä, uhkailusta, painostuksesta, maalituksesta sekä itesesensuurista. Lehdistönvapaus on demokratian elinehto ja siksi lehdistöön kohdistuvaan uhkaan on suhtauduttava vakavasti. Lisäksi on mietittävä, kuinka lehdistönvapauden toteutuminen voidaan turvata. Tutkimuskysymykseni on: Anonyymiydellä häirintää ja itesesensuuria vastaan?

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus ja se on toteutettu puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastattelin tutkimusta varten Yle Turun toimituksesta kuutta toimittajaa sekä toimituspäällikkö Antti Korhosta. Haastateltavat toimittajat esiintyvät opinnäytetyössä anonyymeinä. He ovat työskennelleet alalla 14 vuodesta 35 vuoteen ja toimivat erinäisissä toimittajan rooleissa Yle Turun aluetoimituksessa. Haastatelluista puolet ovat miehiä ja puolet naisia. Haastateltavat esiintyvät tekstissä nimimerkillä H sekä lopuksi numero, siinä järjestyksessä, jossa heitä haastattelin.

Haastattelut toteutettiin Yle Turun toimistolla sekä Zoomissa 31.8. - 5.9.2023. Kysyin haastateltavilta seitsemän kysymystä riippuen haastattelun luontaisesta kulusta. Yksittäinen haastattelu kesti noin puoli tuntia. Nauhoitin haastattelut, jonka jälkeen litteroin ne puhtaaksi.

Opinnäytetyössä aiheen käsittely aloitetaan esittelemällä käytetty tutkimusmenetelmä sekä kartoittamalla toimittajien kokemuksia häirinnästä ja itesesensuurista. Neljännessä luvussa käsitellään omalla nimellä työskentelyn etuja ja tekemistään töistä saadun kunnian merkityksestä. Viidennessä luvussa tuodaan esille toimittajien näkemyksiä anonyyminä työskentelystä sekä ratkaisuja häirintään. Lopuksi esitellään opinnäytetyön tuloksia, ja niistä syntyneitä ajatuksia.

1.1 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Tässä opinnäytetyössä on käytetty tutkimusmenetelmänä puolistruktuoitua teemahaastattelua. Teemahaastattelun etuna on joustavuus, joka mahdollistaa aineiston keräämisen tilannetta ja haasteltavien vastauksia mukaillen. Valitsin teemahaastattelun tutkimusmenetelmäksi siksi, koska se antaa mahdollisuuden haastateltavan vapaalle ajattelulle ja ilmaisulle sekä haastattelijalle tilaisuuden selventää saatavia vastauksia. Lisäksi haastattelu edesauttaa tietojen syventämistä, kuten perustelujen tai mielipiteiden pyytämistä. Haastateltava myös voi kertoa itsestään ja aiheesta laajemmin kuin mitä tutkija ennakoi. Lopputuloksena saatu tieto on mahdollisesti monipuolisempaa kuin lomakekyselyssä olisi. (Hirsjärvi ym. 2008, 200-203.)

Valitsemani tutkimusmenetelmän heikkouksiin kuuluu sen luotettavuus, sillä on ihmisillä taipumuksena antaa sosiaalisesti ja moraalisesti suotavia vastauksia. Haastatteluun tutkimusmenetelmänä liittyy sekä riskejä että mahdollisuuksia, silloin kun tutkitaan arkoja tai vaikeita aiheita. (Hirsjärvi ym. 2008, 201.) Tämän myötä on mahdollista, että saamani haastateltavien vastaukset esimerkiksi itesesensuurista ovat erilaiset kuin mitä olisin saanut lomakekyselyssä vastaukseksi. Lomakekysely olisi voinut kartoittaa itesesensuurin kokemuksia paremmin, sillä tuolloin tutkittava jää haastattelijalle anonyymiksi ja etäiseksi (Hirsjärvi ym. 2008, 201).

Hirsjärven ym. mukaan (2008) haastatteluaineisto on konteksti- ja tilannesidonnaista, minkä myötä tutkittavat saattavat puhua haastattelutilanteessa toisin kuin jossakin toisessa tilanteessa. Olen ottanut tämän huomioon tuloksia tulkitessani siinä, ettei saamistani tuloksista voi tehdä vedenpitäviä päätelmiä. Tästä syystä opinnäytetyön alaotsikoksi muotoutuikin "toimittajien näkemyksiä anonyymiydestä", sillä en väitä tutkimustuloksia yleistettäväksi tai kattaviksi. Opinnäytetyöni voi nähdä keskustelunavauksena toimittajien kokeman ulkoisen vaikuttamisen ja itesesensuurin ennaltaehkäisyyn ja ratkaisuihin.

2 Sanaston määrittely journalismin kontekstissa

Häirintä määritellään yhdenvertaisuuslaissa sellaiseksi toiminnaksi, jolla loukataan henkilön tai ihmisryhmän ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti. Journalistiin kohdistuva häirintä voi ilmetä esimerkiksi pyrkimyksinä halventaa tai nöyryyttää henkilöä taikka luoda häntä kohtaan vihamielinen, uhkaava tai hyökkäävä ilmapiiri. Journalistin työympäristön kontekstissa häirintä voi ilmetä sähköpostiviesteinä, epäasiallisen materiaalin esiintuomisena internetissä sekä muunlaisena viestintänä. (Yhdenvertaisuuslaki 2023.)

Uhkailu on kyseessä silloin, kun henkilöä uhataan rikoksella, ja uhatulla on perusteltu syy pelätä oman henkilökohtaisen ja läheisten turvallisuuden tai omaisuuden puolesta (Eduskunta 2023). Journalistiin kohdistuva uhkailu voi ilmetä suorana ja vihjailevana uhkailuna, joko suoraan henkilölle kohdennettuna tai julkisesti, esimerkiksi internetissä, ilmaistuna (Hiltunen 2020).

Painostus jakautuu journalistisen prosessin kontekstissa suoraan ja epäsuoraan. Suora painostus tapahtuu toimijan ollessa suoraan yhteydessä jutusta vastaavaan journalistiin. Sen sijaan epäsuorassa painostuksessa ulkopuolinen toimija on yhteydessä joko journalistin esihenkilöihin tai median omistajaan, jolloin painostus ilmenee kohteelle komentoketjun välityksellä. Painostamisella voidaan pyrkiä jutun julkaisun viivyttämiseen, estämiseen tai vaikuttamaan jutun sisältöön. (Hiltunen 2020.)

Maalittaminen on sisäministeriön mukaan ilmiö, jossa yksi tai useampi toimija kehottaa tai yllyttää joukkoa ihmisiä hyökkäämään yhden ihmisen kimppuun eri tavoin, kuten lähettämällä vihamielisiä viestejä sähköpostitse tai sosiaalisessa mediassa. Viestinnän sisältämä uhkailu voi olla suoraa tai epäsuoraa taikka ilmetä yksityiselämän tietojen esiin kaivamisena ja niiden vääristelemisenä. Maalittaminen on järjestelmällistä toimintaa, jonka tavoitteena on journalistin työn kontekstissa hiljentäminen ja pyrkimys vaikuttaa tiedonvälitykseen. (Sisäministeriö 2023.)

3 Ulkoinen vaikuttaminen ja itesesensuuri

Suomalaiset toimittajat kokevat erityisesti yleisön suunnalta tulevan häirinnän, uhkailun, painostuksen ja maalittamisen lisääntyneen. Nämä ilmenevät muun muassa sanallisena painostuksena, julkisena mustamaalaamisena tai omaisuuden rikkomisena. Vaarana on, että toimittajiin kohdistuvat ulkoiset vaikuttamisyritykset aiheuttavat itesesensuuria sekä heikentävät yleisön tiedonsaantia. (Hiltunen 2022.)

Selvitin haastateltaviltani, olivatko he kokeneet urallaan häirintää, uhkailua, painostusta tai maalittamista. Mielestäni se oli oleellista, sillä se voi mahdollisesti vaikuttaa myös siihen, haluaisiko henkilö työskennellä anonyyminä. Haastattelujen aikana selvisi, että moni koki häirinnän kohteeksi joutumisen määrittelyn hankalaksi. Viisi kuudesta haastateltavasta muistutti toimittajan työn olevan julkista, joten sen tiukkakin arvostelu on myös hyväksyttyä. Sitä, miten kukin palautteen kokee, riippuu toimittajasta. Toiselle tiukka palaute voi tuntua uhkaavalta, kun taas toiselle ei.

3.1 Häirintä

Viisi kuudesta haastateltavasti kertoi kokeneensa uransa aikana jonkinlaista häirintää, mutta koki pitävänsä sitä melko vähäpätöisenä. Häirintä oli ilmennyt esimerkiksi asiavirheestä, kirjoitus- tai ääntämis-virheestä moittimisena, murteen haukkumisena tai puolueellisuudesta valittamisena. Häirintä oli ilmennyt vihasina puheluina ja sähköposteina sekä nettikirjoitteluna.

Haastateltavat eivät kuitenkaan kokeneet kohtaamansa häirintää erityisen häiritseväenä, vaikkakin se on saattanut hetkellisesti ärsyttää.

“Joskus se on ollut vähän ärhäkämpää palautetta, joskus syystä, joskus ei. Se kuuluu tämän työn kuvaan, että kaikki eivät ole tyytyväisiä lopputulokseen, mutta en ole ottanut sitä henkilökohtaisena uhkauksena tai ahdisteluna. Sen verran asiallisina on nämä vuorovaikutustilanteet säilyneet.” H4

Haastateltavat kertoivat, että joidenkin aiheiden osalta osaa jo odottaa kovaa palautetta lukijoilta. Tällaisiksi aiheiksi lueteltiin muun muassa maahanmuutto, äärioikeisto, maatalous, sudet, luonnonsuojelu, metsätalous ja seksuaalivähemmistöt. Todennäköisimmin toimittaja vihaa saa osakseen, jos esiintyy julkisuudessa maahanmuuttoa tai monikulttuurisuutta koskevien asioiden merkeissä (Pöyhtäri 2015, 258–259).

3.2 Uhkailu ja maalittaminen

Uhkailua ja maalittamista oli kokenut kaksi haastateltavista, joista molemmat olivat naisia. Tapauksia olivat edeltäneet kirjoitukset maahanmuutosta ja äärioikeistosta. Uhkailu ja maalittaminen ilmenivät sähköposteina sekä verkkokirjoitteluna sosiaalisen median kanavissa ja muilla alustoilla.

Toinen haastateltavista kertoi kokeneensa uhkailua, kun hän oli tehnyt kritisoijan mielestä liian ihannoivan jutun turvapaikanhakijasta.

“He laittoivat minut jollekin listalle. -- Se oli tosi järkyttävä tilanne ja se oli vielä kaiken lisäksi päivää ennen joulua. Tämä henkilö oli laittanut sen jutun jonnekin heidän yhteiselle palstalleen, koska alkoi tulla niin paljon sähköpostiin juttua, lähinnä miehiltä, tasaiseen tahtiin. Mut sit se loppui yksi aamupäivä, ja mä olin ihan hädissäni, että tuleeko ne tänne mun kotiin ne henkilöt. Mut sit ne loppui ne viestit, ja mä huomasin sieltä niiden keskustelupalstalta, että ne oli siirtyneet uuteen kohteeseen, jota he alkoivat maalittaa tai no en tiedä oliko tämä nyt maalittamista. Se tilanne oli ahdistava, ja kyllä mä kävin sitä esimiehen kanssa läpi, että mitä me nyt tehdään. Esimiehen kanssa käytiin asiaa läpi, mutta en tainnut kertoa edes läheisille, koska pelkäsin jo heidänkin turvallisuutensa puolesta.”
H6

Toinen maalittamisen kohteeksi joutuneista kertoo tilanteen alkaneen lyhyestä äärioikeiston mielenosoitusta käsitelleestä verkkoon kirjoitetusta reagoitijutusta.

“Se artikkeli levisi Ylilaudalla, jonka myötä tuli jonkinlainen yhteinen käsky tai vastaava suivaantuminen porukalla, että minut pitää laittaa asioihin. Se ratkesi ihan sillä, että sen mielenosoituksen järjestäjä otti minuun yhteyttä ja mä vastasin ihan asiallisesti. Me keskusteltiin vähän aikaa sähköpostitse ja sen jälkeen kaikki loppui. Eli periaatteessa mä pystyin tuomaan asiani esille ja sen jälkeen se loppui se maalittaminen siihen. -- Juteltiin esimiehen kanssa, mutta en tehnyt rikosilmoitusta, koska niin... ei se ollut vakavaa. Toimittajana pitää sietääkin jotakin, koska meidän ammatti on julkinen. -- Eka reaktio oli, että ahdisti, koska mä en ole Twitterissä aktiivinen, en osallistu keskusteluihin, en ole ikinä osallistunut. Niin se oli aika järkytys aluksi, että mun seinä oli täynnä asiattomia viestejä. Se oli tosi ahdistavaa.” H3

Haastateltava (H3) kertoi maalittamisen tapahtuneen hänen työskennellessään edelliselle työnantajalle. Hänen mukaansa tuolloiselle työnantajalle oli tärkeää, että työntekijät edustivat X:ssä (ent. Twitter) toimittajabrändinä itseään sekä yritystä. Haastateltava epäileekin joutuneensa maalittamisen kohteeksi, sillä hän esiintyi X:ssä avoimesti tuolloisen työnantajansa toimittajana eli hänet oli helppo löytää. Sosiaalinen media ja erilaiset verkkoalustat ovatkin mahdollistaneet tiedon nopean leviämisen sekä erilaisten mielipiteiden jakamisen ja keskusteluun osallistumisen (Pöyhtäri 2013, 43–44).

Toimittajilta usein odotetaan henkilöbrändin rakentamista ja ylläpitämistä sosiaalisessa mediassa. Samaan aikaan henkilöbrändi sosiaalisessa mediassa altistaa toimittajat verkkohäirinnälle. Parhaimmillaan sosiaalinen media tuo toimittajien työlle näkyvyyttä, auttaa lähteiden löytämisessä ja luo yhteyden lukijoihin. Siksi sosiaalisesta mediasta poisjääminen voi tuntua toimittajista hankalalta. (Reporters without borders 2018, 15.)

Sosiaalisesta mediasta on syntynyt työympäristö toimittajille ja alusta yhteiskunnallisesti tärkeille keskusteluille. Toimittajan työn julkisen luonteen vuoksi journalistit ovat näkyviä ja seurattuja henkilöitä sosiaalisessa mediassa. Suuren yleisön tavoitettavissa oleminen altistaa toimittajat sellaisille toimijoille, jotka haluavat painostuksen ja uhkailun keinoin vaikuttaa tiedonvälitykseen. Osa toimittajista on vähentänyt sosiaalisen median käyttöä tai lopettanut sen

käytön kokonaan vihamielisyyden ja konfliktihakuisuuden vuoksi. Sosiaalisen median on myös koettu lisäävän kuormittavuutta, sillä työhön liittyvän painostuksen ja uhkailun on koettu valuvan myös vapaa-ajalle. (Hiltunen ym. 2022, 63.)

Yksi haastateltavista (H6) kertoo, että mahdollista häirintää on myös pyritty ennalta ehkäisemään. Hänen mukaan Ylen toimittajan kimppuun oli hyökätty korona-aikaan olleessa mielenosoituksessa, jonka myötä ennaltaehkäisevänä vastakeinona tähän fyysiseen ulkoisen vaikuttamisen uhkaan sai haastateltava mukaansa turvamiehen mennessään tekemään juttua mielenosoituksesta.

“Se oli melko jännittävää, ja tuntui ihan kuin olisin kuninkaallinen, kun on turvamies mukana. Mutta he pelkäsivät [Ylellä], että jotain tapahtuu.” H6

Suomessa aggressiivisen ulkoisen vaikuttamisen muodot, kuten selkeää uhkailu ja väkivalta, ovat harvinaisia. Toimittajat ovat kuitenkin huolissaan lehdistöä kohtaan kasvaneesta vihamielisyydestä. (Hiltunen 2022, 103.) Yle Turun toimituspäällikkö Antti Korhonen kertoo (2023), että toimittajia ohjeistetaan laittamaan osoitekiellot sekä suorittamaan muut helposti tehtävissä olevat toimenpiteet turvallisuuden edistämiseksi.

Haastateltavista maalittamista olivat kokeneet vain naispuoliset toimittajat. Korhonen (2023) uskoo, että häirintä yleensä kohdistuu jossain määrin enemmän naispuolisiin toimittajiin kuin miespuolisiin. Hän myös toteaa, että naisiin kohdistuvaan maalittamiseen liittyy usein seksuaalista pelotetta, kuten raiskauksilla uhkailua, jota on mahdollisesti vaikeampaa kohdistaa miehiin. Yksi haastateltavista (H1) kertoi myös tiedostavansa, että hänen asemansa keski-ikäisenä heteromiehenä on erilainen kuin rodullistetulla, naisella tai seksuaalivähemmistöön kuuluvalla. ”Ihmisillä ei ole mua kohtaan sellaisia lyömäaseita”, totesi H1.

Pahimmillaan häirintä, painostus ja uhkailu voi synnyttää halun siirtyä journalismista muille aloille (Hiltunen ym. 2022, 46). Toimittajiin kohdistuva häirintä voi johtaa journalistiopiskelijoilla jopa opintojen keskeyttämiseen (Journalisti 6/2020).

3.3 Itsesensuuri

Häirinnän, uhkailun ja painostuksen on havaittu johtavan itsesensuuriin toimittajilla (Hiltunen ym. 2022, 48). Itsesensuuri on ulkoisen vaikuttamisen merkittävin seuraus, sillä se estää kansalaisten tiedonsaannin (Hiltunen 2022, 107).

Tutkimuksessani selvitin, ovatko toimittajat huomanneet sensuroivansa itseään häirinnän, uhkailun, painostuksen tai maalittamisen seurauksena tai ennakoivasti, koska epäilevät aiheen herättävän voimakkaita tunteita yleisössä. Yksikään haastatelluista ei kokenut harjoittaneensa itsesensuuria, ainakaan tietoisesti. Haastatelluista maalittamisen kohteeksi joutuneista toimittajista toinen (H6) koki tapahtuneen herättäneen pientä varovaisuutta, muttei itsesensuuria.

“Kyllä sitä on sen jälkeen miettinyt, että onko mun ehdoin tahdoin tehtävä maahanmuuttajataustainen juttu, mutta kyllä olen sen jälkeen tehnytkin. Mutta ihan sen tapahtuneen jälkeen mietin, että kannattaako näitä tehdä.” H6

Toinen maalittamisen kohteeksi joutuneista (H3) ei kokenut tapahtuneen aiheuttaneen varovaisuutta.

“Ei se kyllä aiheuttanut minussa varovaisuutta. Jos puhutaan nimenomaan reagoitijutusta, joita mä teen uutisdeskiin, niin ei se muuta sitä tilannetta millään tavalla. Jos jotain tapahtuu, niin mä uutisoisin sen.” H3

Yksi haastateltavista, joka ei ollut kokenut häirintää, sanoi välttelevänsä tietyistä aihepiireistä, kuten rikollisuudesta, kirjoittamista. Perusteluksi hän kertoo huolen perheensä turvallisuudesta.

“Kyllä mä voin sanoa, että vaikka en ole kokenut häirintää, niin koen jotkut aihepiirit sellaisiksi, etten halua niihin sotkeutua.” H2

Lisääntynyt painostus ja uhkailu koskevat vain osaa suomalaisista toimittajista. Painostuksen ja uhkailun kohteeksi joutuneen kollegan tai tunnetun journalistin kokemus tuo kuitenkin ilmiön lähelle. Se voi lisätä pelkoa häirinnän kohteeksi joutumisesta eli ilmiöllä on heijastusvaikutus ammattikuntaan. (Hiltunen ym. 2022, 56.)

“Puhun nyt omasta kokemuksestani, mutta en ole kyllä havainnut sellaista itesesensuuria, että enpä kirjoita tästä aiheesta, koska siitä saattaisi koitua minulle henkilökohtaisesti ongelmia jonkun ulkopuolisen suuntaamana. Mutta en pidä ihmeellisenä, että voisi joskus tulevaisuudessa tullakin, jos tulee sellainen tunne, että helpommalla pääsee, kun tekee sen jutun eri tavalla. Mutta korostan, ettei ole vielä tullut eteen sellaista tilannetta. Mutta tämä yhteiskuntahan raaistuu koko ajan, että eihän me toimittajatkaan mitään koneita olla, että on ihan inhimilliset tunteet ja itsesuojeluvaistot. Etten pitäisi ollenkaan ihmeellisenä, vaikka jossain vaiheessa tällainen tilanne tulisi eteen.” H4

Hiltunen ym. mukaan toimittajista vanhemmat ikäryhmät, yli 35-vuotiaasta ylöspäin, kohtaavat vähemmän vihanilmauksia ja väkivaltauhkauksia kuin nuoremmat toimittajat. Nuorempi ikäryhmä, 35-vuotiaasta alaspäin, välttelee vanhempia ikäryhmiä enemmän tietyistä aiheista ja näkökulmista kirjoittamista uhkailun ja painostuksen vuoksi. Iän ja negatiivisten vaikutusten yhteys voi selittyä sillä, että vanhemmat journalistit luottavat enemmän omaan osaamiseensa ja kokemukseensa sekä heidän asemansa on turvatumpi työmarkkinoilla. Täten heitä ei myöskään mahdollisesti huoleta samalla tavalla yleisön suunnalta tuleva painostus ja uhkailu. (Hiltunen ym. 2022, 58.)

Korhonen (2023) kertoo uskovansa, että toimittajia voi välillä arveluttaa tarttua joihinkin aiheisiin. Hänen mukaansa heidän toimituksessa ei ole kuitenkaan kukaan kertaakaan kieltäytynyt työtehtävästä tällä perusteella. Hän uskoo jokaisen toimittajan ymmärtävän, että mikäli lakattaisiin tekemästä tietyistä näkökulmista juttuja, silloin annettaisiin periksi tähän pyrkiville tahoille.

Yksi haasteltavista kertoo toimituksen sisällä olevan paljonkin keskustelua siitä, mitä reaktioita jutut mahdollisesti lukijoissa herättävät. Toisinaan se voi myös jännittää.

“Sitä pohdintaa on tosi paljon, ja toisinaan sanotaan ääneenkin, että “no niin, soihtu- ja talikkolaumaa odotellessa”. Mutta ei me kyllä olla annettu sen estää. Melkein itseasiassa, näkökulmista mitä meilläkin nousee esiin on, että toimittajia enemmänkin harmittaa se, että lähteet ovat muuttuneet varovaisemmiksi. Se, mikä minusta on todella surullista, että akateemisesta maailmasta ollaan saatu sellaisia viitteitä, ettei uskalleta enää omalla naamalla lausua joihinkin asioihin. Usein se on itseasiassa maahanmuutto sekini aihe. Ne tietää, että sitten siihen tutkijaan otetaan yhteyttä.” H1

Häiritsevä palaute on lisääntynyt tutkijoiden keskuudessa. Tutkijat miettivät aiempaa tarkemmin, missä kanavissa ja asiayhteyksissä esiintyvät julkisuudessa. (Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta 2015.) Tämä luonnollisesti vaikeuttaa myös toimittajien työtä ja estää tiedon julkistamisen yleisölle.

Haasteltavien vastausten perusteella toimittajien itsesensuuri ei ole ongelma. Riski sen mahdollisuuteen kuitenkin tunnistettiin, mikäli häirintä lisääntyisi. Hiltusen mukaan (2022) ulkoinen vaikuttaminen ei johda suomalaisilla toimittajilla laajamittaiseen itsesensuuriin, mutta sillä voi olla vaikutus kokemukseen työn kuormittavuudesta. Ulkoisella vaikuttamisella pyritään usein tekemään toimittajan työstä niin hankalaa tai uuvuttavaa, että toimittaja päättää vähentää tai rajoittaa tietyn aiheen käsittelyä. Ratkaisu voidaan nähdä itsesensuurina, oli se sitten tiedostettua tai tiedostamatonta. (Hiltunen 2022, 109.)

4 Omalla nimellä työskentelyn edut

Suomessa toimittajien omalla nimellään työskentely alkoi lisääntyä 1990-luvulla. Sitä ennen toimittajat työskentelivät lehden nimen, nimimerkin tai -kirjainten takaa. Nykypäivänä omalla nimellään ja jopa kuvallaan työskentely on itsestäänselvyys. Toimittajan henkilöllisyyden läpinäkyvyys lisää median luotettavuutta ja sitoutuneisuutta lehden sisältöön (Curry A. ym., 2021).

4.1 Nimellään työskentelyn hyvät puolet

Julkisesti omalla nimellään työskentelyssä on muuttuneen mediaympäristön myötä myös haittoja, mutta haasteltavista kaikki näkivät omalla nimellään työskentelyssä pääasiassa vain hyviä puolia. Omalla nimellään työskentelyn hyviin puoliin nousivat läpinäkyvyys, vastuullisuus ja helppo yhteyden ottaminen toimittajaan yleisön suunnalta. Nimellään työskentely nähtiin myös journalististen periaatteiden mukaisena.

“Musta se on itseisarvo, koska meidän ammatti on julkinen. Mun mielestä se lisää kaikin puolin sitä luottamusta. Että tietää, että se on ihminen, joka sen jutun on tehnyt eikä mikään kone. Ja jos sä epäilet virhettä, niin voit ottaa suoraan toimittajaan yhteyttä, että se virhe saadaan korjattua.” H3

Yksi haastateltavista piti tärkeänä, ettei käperrytä minkään kasvottoman tahon taakse.

“Mun mielestä toimittajienkin on ymmärrettävä, että ei ole olemassa mitään Helsingin Sanomia tai Turun kaupunkia tai Yleisradiota tai Turkkaria, vaan on vaan ihmisiä, jotka operoivat tällaisen keksityn jutun alla. Niin mun mielestä se pätee kaikkeen, toimittajiinkin. Että Yle ei tee juttua, vaan sen jutun tekee toimittaja tai muu toimitus. Musta se on hyvä, että ihmiset ovat jäljitettävissä. Ihan kuin yritän myös laittaa juttuihin, ettei kaupunki mitään päätä vaan kaupungissa joku virkamies tai poliitikko tai joukko ihmisiä päättää jotain. Mun mielestä se toimii samalla tavalla toiseenkin suuntaan.

”Musta se on hyvä, kun raportoidaan asioista, että nähdään myös, että se on ollut tuo kyseinen toimittaja, joka sen on tehnyt.” H1

Korhonen (2023) uskoo, että toimittajan työskentely omalla nimellään tuo jutulle uskottavuutta ja paikkansapitävyydelle painoarvoa sen sijaan, että se olisi anonyymien koneiston suoltama. Silloin pystyy osoittamaan, kuka on tiedonhankinnan takana. Tekijän nimi jutun yhteydessä tuo todellisuusarvoa, jota esimerkiksi sosiaalisessa mediassa nimimerkin takana huutelevilla ei ole. (Korhonen 2023.)

Vihman ym. (2018, 235) mukaan läpinäkyvyydestä on tullut sosiaalisen median aikakaudella journalismille elintärkeää. Ennen toimittajan nähtiin olevan sitä luotettavampi, mitä vaikeampaa hänen motiivinsa tulkitseminen oli. Nykyään toimittaja voi jopa vahvistaa luottamustaan yleisöön kertomalla oman puoluekantansa perusteluineen. (Vihma ym. 2018, 235.) Journalismin objektiivisuuden vaatimus on muuttunut pyrkimykseen läpinäkyvyydestä. Objektiivisuuden on nähty olevan tavoitteena arvokas, mutta käytännössä saavuttamaton. (Curry ym. 2019.) Yksikään toimittaja ei tee työtään tyhjiössä.

Läsnäolo sosiaalisessa mediassa on toimittajalle yksi tapa viestiä läpinäkyvyydestään. Avaamalla yleisölle niin ammatillisen kuin henkilökohtaisen elämänsä, voi toimittaja näyttäytyä autenttisempana ja läpinäkyvämpänä. Avoimuudella yleisön suuntaan voidaan myös haastaa objektiivisuusnormia. (Holton A. E. ym. 2016.)

4.2 Kuinka tärkeää on saada kunnia tekemästään työstä?

Halusin tutkimuksessani selvittää, kuinka tärkeää toimittajille on saada kunnia tekemästään työstä. Sillä mikäli toimittajat työskentelisivät anonyymeinä, myös toimituksen ulkopuolelta tulevat tunnustukset jäisivät saamatta. Arkipäiväiset onnistumiset mitatetaan toimituksissa lukijoiden määrällä, ja niitä myös seurataan ahkerasti. Kuinka paljon on merkitystä, että onnistumisen yllä näkyy oma nimi?

Kolme kuudesta haastateltavasta piti omalla nimellään työskentelyä ja sen myötä jutuista saatua kunniaa mieltä ylentävänä tai tärkeänä.

“Onhan se tavallaan, et jos sä teet jonkun hyvän jutun, ja se on sitten “vaan” toimituksen nimellä, niin kyllä mä näen, että se [jutuista saatu kunnia] on tärkeää.” H2

“Kyllä mä koen myös ylpeyttä siitä, että jos mä oon hyvän jutun tehnyt, niin on se aika mageeta, että siellä on se oma nimi.” H5

Kaksi haastateltavista ei pitänyt erityisen tärkeänä kunnian saamista tekemistään töistä.

“Ei se nimi sellaista mielihyvätunnetta henkilökohtaisesti tuo. Enemmänkin jos toimituksen sisältä tulee hyvää palautetta, niin se tuntuu hyvältä, sillä arvostan heidän laatuluokitustaan.” H4

“Uutinen on tärkeä, ei ihminen, joka kirjoittaa tai paljastaa sen. Voisi sitten ajatella, että olen vanhan liiton toimittaja, koska pidän uutista tärkeämpänä kuin toimittajaa, joka tekee sen.” H3

Toimittajiensa anonyymiydestä tunnetun brittilehti The Economistin vanhempi editori Edward Lucas perustelee lehden linjaa sillä, että lehden brändi on yksittäistä toimittajaa tärkeämpi. Hänen mukaansa riittää, että tärkeimmät ihmiset, kuten kollegat ja pomo, ovat tietoisia työpanoksesta. Lucas näkee, että anonyymiyden karsii egomaanikot toimituksesta. (Lucas 2016.) Lehden linjaus ei ole kuitenkaan estänyt yksittäisiä toimittajia paljastamasta itseään juttujen tekijänä sosiaalisessa mediassa. He ovat hyödyntäneet X:ää (ent. Twitter) hankkiessaan lähteitä ja juttuaiheita sekä raportoidessaan juttujensa edistymisestä ja kertoessaan yleisölle, mitä ajatuksia jo julkaistussa jutussa jäi käsittelemättä. (Smith 2016.) The Economist ei siis ole pyrkimyksistään huolimatta immuuni Lucasin kuvailemille “egomaanikoille”.

Yksi haastateltavista piti tärkeänä, että juttuaihe löytää sopivan tekijän.

“Mä en tiedä onko tämä joku sukupolvijuttu, mutta mä en ole kokenut missään vaiheessa, että mä rakentaisin mitään toimittajabrändiä. Mutta mä tykkäisin, että mulle tärkeissä aiheissa, siihen liittyvät ihmiset tietäisi minut nimeltä. Että osaisi ottaa muhun esimerkiksi suoraan yhteyttä. Siitä on etua oman työskentelyn kannalta, jos on joku aihepiiri, minkä mä koen läheiseksi tai mistä mä tiedän ja tunnen kentän, niin se on kivaa, että siellä kentällä työskentelee ihmisiä, jotka ajattelee, ettei he ota suoraan toimitukseen yhteyttä vaan että ne ottaa siihen toimittajaan yhteyttä, joka osaa tehdä sen jutun hyvin.” H1

Katleena Korteso kirjoittaa Journalismin kuolema -kirjassaan, että nykyaikana toimittaja ei ole enää neutraali ja mekaaninen juttujen tulostuskone, vaan yksilö, persoona ja Auteur, merkityksellinen Tekijä. Hän ei pidä sitä sen enempää huonona tai hyvänä kehityksenä, että toimittaja esiintyy juttunsa yhteydessä nimellään, kuvallaan ja X-tunnuksellaan. Korteson mukaan se kertoo vain yhteiskuntamme muutoksesta eli individualistisesta ajastamme. Vahvan henkilöbrändin omaava toimittaja puhututtaa, hänen juttujaan luetaan ja työnantajat ovat hänestä kiinnostuneita. Henkilöbrändi edesauttaa haastateltavia etsiessä ja juttuja markkinoidessa. Korteso pitää toimittajan oman edun mukaisena rakentaa itsestään brändi. (Korteso 2022.)

Korhosen (2023) mukaan työhaastattelussa toimittajalta saatetaan kysyä, millainen sosiaalisen median käyttäjä henkilö on sekä millaiset verkostot hän omaa. Hän näkee näiden olevan yhteydessä siihen, saako henkilö tietoa sekä millaiset tiedonhankintataidot ovat kunnossa ja hallussa. Korhonen kertoo, että toimittajia kehoitetaan verkostoitumaan ja hankkimaan tunnettuutta, jotta saa kontakteja ja sen myötä hyviä juttuvinkkejä. Ketään ei kuitenkaan pakoteta tai yllytetä olemaan aktiivisia sosiaalisessa mediassa. Toimittajia myös ohjeistetaan sen suhteen, ettei voi yhtäkkiä lakata olemasta toimittaja sosiaalisessa mediassa. Yleisen uskottavuuden kannalta on hyvä miettiä, mitä somessaan julkaisee. (Korhonen 2023.)

Viisi kuudesta haastateltavasta kertoi, ettei ole vahvasti esillä toimittajabrändinä sosiaalisessa mediassa. Sosiaalista mediaa pidettiin kuitenkin tärkeänä juttuideoiden etsimiseen ja aiheiden seuraamiseen.

”Ehkä siitä sometoimittajabrändäämisestä olisi jotain hyötyä, mutta se ei tarkoita sitä, että vaikka toimittajat ei olisi somessa aktiivisia, niin mulla on siellä yksityishenkilönä koko ajan tuntosarvet pystyssä ja mä en haen sieltä aiheita. Mutta silloin mä operoin omana itsenäni.” H1

Mediatalojen kilpaillessa toisiaan vastaan on kannattavaa panostaa tunnettuihin henkilöbrändeihin. Kortesuon mukaan (2022) on kuitenkin hyvä huomioida, että brändääminen vaikuttaa väistämättä myös toimittajan toimintaan.

Huomiotaloudessa kärjekkäin, nasevin ja letkauttelevin saa eniten näkyvyyttä, mikä voi ajaa toimittajan myös toimimaan näin. (Korteso 2022, 231.)

Toimittaja Oskari Onninen kuvailee Journalistin haastattelussa henkilöbrändäystä ”paskan myymisenä kultana”. Hän ei pidä sitä arvostettavana, vaikka siinä onnistuisikin ja sitä tapahtuisikin. (Journalisti 3/2018.) Näkemyksestään huolimatta hänellä on vahva ja tunnistettava henkilöbrändi, mikä todistaa Kortesuon (2022) esiin tuomien huomiotalouden lainalaisuuksien todenperäisyyden.

5 Anonyymiydellä häirintää ja itesesensuuria vastaan?

Journalistien kokema yleistynyt häirintä, uhkailu, painostus ja maalittaminen ovat nousseet huolenaiheiksi yhteiskunnassa (Hiltunen ym. 2022, 46). Näiden huolenaiheiden on havaittu johtavan osalla toimittajista itesesensuuriin ja jopa alalta lähtemiseen. Pohdin, voisiko anonyymiyys olla ratkaisu edellä mainittuihin huolenaiheisiin ja niiden seuraamuksiin?

Toimittajat ovat viime vuosikymmenten aikana tottuneet julkaisemaan nimensä juttujensa yhteydessä ja sittemmin myös kasvonsa (Vihma ym. 2018, 236). Nykypäivänä toimittajan nimi jätetään pois jutun yhteydestä hyvin harvoin. Nimi voidaan poikkeuksellisesti jättää laittamatta esimerkiksi järjestäytyneestä rikollisuudesta kirjoittaessa (Korhonen 2023).

Korhonen (2023) kertoo, että muuttuneen maailmantilanteen myötä on Yle Turulla välillä päädytty jättämään toimittajan nimi pois jutun yhteydestä, mikäli aihe on arkaluontoinen tai on epäily, että toimittaja voi joutua jonkinlaisen vainon kohteeksi. Hän kuitenkin arvioi, että yli 95 prosentissa jutuista on toimittajan nimi.

5.1 Voisitko työskennellä anonyyminä?

Tutkimuksessani selvitin, voisivatko toimittajat työskennellä anonyymeinä, mikäli se olisi mahdollista. Haastateltavista viisi kuudesta ei mielellään työskentelisi anonyyminä. Kaksi kuudesta haastateltavasta kertoi kritisoivansa voimakkaasti, mikäli tällainen linjaus eli anonyyminä työskentely tehtäisiin.

“Se kuuluu mun mielestä vapaan demokraattisen yhteiskunnan piirteisiin, että juttujen kirjoittajien nimet on esillä. Se ei oikein sovi omaan arvomaailmaani. Että siihen pitäisi olla todella vahvat perustelut, että tällaiseen tilanteeseen lähdetäisiin.” H4

“Takuulla kritisaisin aika äänekkäästi tätä päätöstä sisäpuolella. Mä en usko, että tällaista linjausta tulisi, mutta teoreettisesti jos tulisi

tilanne, missä linjattaisiin, ettei toimituksessa nimiä laiteta, niin kylmä töitäni jatkaisin. Marmattaisin täällä yksityisesti.” H1

Yksi haastateltavista (H6) perusteli kielteistä kantaansa anonyymiyteen sillä, että kirjoittaminen ja valokuvaaminen ovat sellaisia asioita, joissa näkyy tekijän kädenjälki, joten silloin sitä pitäisi myös tehdä nimellään. Huolimatta kielteisestä suhtautumisesta anonyyminä työskentelyyn, sille nähtiin kuitenkin myös tarvetta. Yksi haastateltavista (H5) nosti esille, että näkisi anonyyminä työskentelyn mahdollisena, mikäli pitäisi käsitellä arkaluontoisia asioita. Toinen haastateltava (H3) huomautti, että kansainvälisesti tarkastellen toimittajan ammatti ei ole mikään turvallinen ammatti. Sen myötä hän näki, että esimerkiksi Bellingcatin kaltaisille tutkivaa journalismia tekevillä medioilla on anonyymeille työryhmille suuri tarve. Hänen mukaansa Suomessa ei kuitenkaan ole samanlaista uhkaa, joten toimittajan nimen tulisi olla julkinen. Haastateltava piti kuitenkin perusteltuna työryhmänä työskentelyä silloin, kun käsitellään äärimmäisen herkkiä aiheita, joiden riskinä on esimerkiksi pidempiaikainen maalittaminen.

Yksi haastateltavista (H2) näkisi voivansa työskennellä anonyyminä.

“Kyllä se varmaan antaisi vapauksia, et sit vois tarttua helpommin arkaluontoisempiin aiheisiin. Ei tarvitsis ajatella sitä, että tähän tarvii oma nimi laittaa.” H2

The Economist -lehden vanhempi editori Edward Lucas kertookin yhdeksi lehden anonyymiyden perusteluksi sen, että toimittajat voivat kirjoittaa ilman pelkoa yleisön suunnasta tulevista kostotoimenpiteistä. Anonyymiyys mahdollistaa arkaluontoisista aiheista ja näkökulmista kirjoittamisen. The Economist näkee anonyymiyden antavan kirjoittajille mahdollisuuden puhua kollektiivisella äänellä. (Lucas 2016.)

Korhonen (2023) kertoo näkevänsä, mihin The Economist linjallaan pyrkii. Hän pohtii, että anonyymiyys voisi periaatteessa toimia voimakkaan brändin omaavassa mediatalossa, kuten Ylellä tai Helsingin Sanomissa. Hän kuitenkin

kertoo edustavansa linjaa, joka ei näe anonyymiyden taakse piiloutumista hyvänä kehityksenä. Hän kertoo uskovansa lujasti siihen, että toimittajan seisoessa kirjoitustensa takana nimellään, se myös edesauttaa viestin läpimenoa.

5.2 Mikä ratkaisuksi häirintään ja itesesensuuriin?

Haastateltavat eivät nähneet anonyymiyttä lähtökohtaisesti ratkaisuna toimittajien kokemaan häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen ja siitä seuraavaan itesesensuuriin. Anonyymiyden oli haastateltavien mielestä perusteltua vain silloin, kun se voi aidosti aiheuttaa riskin toimittajan turvallisuudelle. Haastatteluista nousi esiin, että ratkaisu häirintään tulisi löytyä oikeusjärjestelmästä anonyymiyden sijaan.

“Anonyymiyden ei ole hyvä ratkaisu. Silloin ollaan sen ongelman edessä nöyryyttä, jos pitää alkaa piilottelemaan toimittajia sitä varten. Maalittaminen pitäisi säätää Suomessa rikolliseksi toiminnaksi. Se ei ole minusta niin vaikeaa, kuin miten jotkut oikeusoppineet saa sen näyttämään.” H1

“Tää on vaan sellainen ammatti, että tässä on osattava kestää sitä kritiikkiä ja myös vähän aggressiivisempaa sellaista. Mutta jos se saa liialliset mittasuhteet, niin kyllähän siihen pitäisi pystyä puuttumaan. Että oikeusjärjestelmä on se taho, jossa sitä olisi tehokkaimmin saatavissa. Mutta pahoin pelkään, että tulee tosi negatiivisia tai pahoja tapauksia, jotka laittavat sitten pyörät pyörimään vähän tiuhempaan tahtiin siellä lainsäädäntösektorilla. Ikävä kyllä se voi vaatia joitain ikäviä ennakkotapauksia. Tää on vähän pessimistinen näkökulma, mutta pahoin pelkään, että vielä näillä eväillä mitään ei tapahdu.” H4

Suomessa rankan maalittamisen kohteeksi joutuneita toimittajia ovat muun muassa Jessikka Aro ja Rebekka Härkönen. Yleisradiolle työskennellyt Aro joutui maalittamisen kohteeksi kirjoittaessaan Venäjän informaatiovaikuttamisesta ja Lännen Medialle työskennellyt Härkönen haastateltuaan turvapaikanhakijaa. Aro muutti vuosia kestäneen maalittamisen

seurauksena pois Suomesta, sillä hän koki sen olevan välttämätöntä turvallisuutensa vuoksi (IS 10/2019). Härkönen taas joutui muuttamaan pois kotikaupungistaan Turusta Helsinkiin pitkään jatkuneen uhkailukampanjan seurauksena. Aron tapauksessa maalittaminen johti vastapuolen ehdolliseen vankeusrangaistukseen vainoamisesta (Yle 2/2022). Härkösen kohdalla valtakunnansyyttäjä ei nostanut syytettä häneen kohdistuvista uhkailuista (Yle 3/2018).

Journalistiliiton puheenjohtaja Hanne Aho kirjoittaa Turun Sanomissa, että vihakampanja voi syntyä melkein mistä tahansa aiheesta, mutta maalittamisen kohteeksi joutumista toimittajana edesauttaa, jos on nainen ja kirjoittaa vähääkään maahanmuuttoa sivuavista aiheista tai Venäjästä. (TS 4/2018.) Julkisen sanan neuvoston puheenjohtaja Eero Hyvönen näkee maalittamisen kasvavana ongelmana sananvapauden toteutumisen kannalta. Hän ei usko oikeuslaitoksemme tunnistavan tällaista toimintaa. (Ollikainen ym. 2022, 53.)

Korhosen (2023) mielestä maalittamisen tulisi olla rikos. Hän näkee, että maalittamisen asettaminen rikokseksi olisi hoidettavissa, jos halua löytyisi. Ei ainoastaan toimittajien vuoksi, vaan esimerkiksi tuomareiden, asianajajien ja poliisien. Yksi haastateltavista (H3) nostaa esille saman huomion.

“On esimerkiksi ihan tutkimustietoa siitä, että esimerkiksi asianajajat joutuvat maalittamisen kohteeksi, ja käräjäoikeuden tuomarit myös. Mä olisin enemmän huolissani heistä, riippumattoman tuomioistuimen maalittamisesta, kuin journalistien maalittamisesta. Siinä mielessä maalittaminen pitäisi olla rikos.” H3

Ensiapu häirinnän kohteeksi joutuneelle toimittajalle tulisi olla esihenkilön ja kollegoiden tuki (Korhonen 2023). Helsingin Sanomien tutkivan journalismin ryhmässä työskentelevän tuottaja Salla Vuorikosken mukaan oman tiimin tuki on tärkeintä vihakampanjan kohteeksi joutuneelle toimittajalle (Journalisti 9/2023). Painetta sietää paremmin, kun takana seisovat tukijoukot.

Korhonen (2023) huomauttaa, että vaikka monella toimittajalla on kova nahka, joka vain paksunee työvuosien kertyessä, satuttavat häirintätilanteet silti varmasti jokaista sen kohdannutta. Sitä, minkä verran, riippuu yksilöstä.

Hiltusen (2020) mukaan journalismia on alana leimannut maskuliininen eetos, joka korostaa paksunahkaisuutta. Haastateltavien vastauksissa korostui ajatus siitä, että toimittajan takamuksen on kestettävä merivettä.

“Täähän on julkinen ammatti, että jos ei tätä kestä niin sitten on vaihdettava alaa.” H6

6 Yhteenvedoa ja pohdintaa

Lähdin opinnäytetyössäni selvittämään, voisivatko toimittajat työskennellä anonyymeinä. Tulos oli selkeä: toimittajat eivät pitäneet anonyyminä työskentelyä hyvänä asiana, joten he eivät myöskään mielellään työskentelisi anonyymeinä. Näin ollen sitä ei nähty toimivana ratkaisuna toimittajien kokemaan häirintään ja itsesensuuriin. Valtaosa toimittajasta toki kertoi pystyvänsä työskentelemään anonyyminä, mikäli sellainen linjaus toimituksessa tehtäisiin. Linjausta anonyyminä työskentelystä ei kuitenkaan toivottu.

Tutkimuksen tuloksista oli selkeästi nähtävissä, että toimittajat pitävät läpinäkyvyyttä suuressa arvossa. Vastuullisuus eli omien tekemistensä takana seisominen nähtiin tärkeänä, jota omalla nimellään työskentely edistää. Omalla nimellä työskentelyssä nähtiin myös selkeä käytännön hyöty, sillä useampi kertoi työn teon kannalta ketteräksi sen, että yleisö voi ilmoittaa suoraan toimittajalle, mikäli havaitsee jutussa virheen. Jokainen toimittajista kuitenkin näki, että anonymiteetille on tarve joissakin tapauksissa. Sen tulisi kuitenkin olla enemmän poikkeus kuin sääntö.

Opinnäytetyöstäni ei saa kattavaa ja tieteellistä tutkimusta, sillä vastaajaryhmä oli pieni. Vastaajaryhmä oli siinä määrin homogeeninen, että työvuosia oli jokaisella kertynyt yli vuosikymmenen verran. Kokemukset ja näkemykset ovat siis todennäköisesti erilaiset kuin alalla vähän aikaa olleella. Mahdollisesti kuitenkin tutkimuksesta esille noussut pyrkimys läpinäkyvyydestä voi kertoa toimittajien ihanteesta yleisesti.

Opinnäytetyöni aihetta voisi tutkia laajemmin pro gradu -tutkielmassa. Työn voisi toteuttaa haastatteluina ja lomakekyselynä, joka on suunnattu suurimmille mediataloille. Jatkotutkimuksessa voisi selvittää, eroaako toimittajien kiinnostus anonyymiyteen mahdollisesti eri medioiden, ikäryhmien ja sukupuolten välillä. Sillä kuten yksi haastateltavista totesi: keski-ikäisen heteromiehen asema poikkeaa rodullistetun, naisen tai seksuaalivähemmistöön kuuluvan asemasta. Olisi lisäksi kiinnostavaa tutkia, onko koettu häirintä yhteydessä lisääntyneeseen kiinnostukseen anonymiteetistä. Yhtä lailla kiinnostava

selvityksen aihe voisi olla, millaisia keinoja kentällä työskentelevät toimittajat itse näkevät ratkaisuksi häirintään ja itsesensuuriin.

Yllätyin tutkimustuloksessani siitä, että toimittajat olivat niin voimakkaasti anonyyminä työskentelyä vastaan. Olin etukäteen ajatellut, että suhtautuminen olisi vähintään neutraalia. Luuloni osoittautuivat vääriksi, eikä anonyymiys ollutkaan ihmelääke journalisteja vaivaaviin ongelmiin. Pidän tutkimustulosta myös sinänsä huojentavana, sillä näen sen merkinä siitä, ettei toimittajien häirintä ja itsesensuuri ole arkipäiväistä. Lisäksi ymmärsin haastattelujen ja lähdeaineiston myötä, että toimittajien anonymiteetti voisi pikemminkin rikkoa jo rakennettua luottamusta mediaan.

Toimittajien anonymiteetistä ei löydy juurikaan tieteellistä tutkimusta ja hyvin vähän edes asialla leikittelyä. Mielestäni tutkimuskysymykseni toi uudenlaisen näkökulman journalismia vaivaaviin haasteisiin, vaikkei siitä tämän tutkimuksen perusteella ollutkaan ratkaisua niihin. Kivien kääntely toimivien työkalujen etsimiseksi siis jatkuu.

Opinnäytetyön aiheen tutkiminen opetti minulle, kuinka tärkeää toimittajana on oppia parkitsemaan nahkansa. Mielestäni parkitsemisen eli nahkan käsittelemisen kestäväksi ja hyvin muokkautuvaksi voisi aloittaa jo opintojen aikana kurssin muodossa. Kurssilla voisi käydä läpi, miten eri tavoin toimituksiin yritetään vaikuttaa ja kuinka tällaisiin tilanteisiin tulisi reagoida. Näen, että tällöin journalistiset ihanteet, kuten sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus, voisivat vahvistua opiskelijoiden mielissä. Mahdollisiin häirintätilanteisiin valmistautuminen voisi myös ehkäistä niistä aiheutuvaa kuormitusta.

Lähteet

Curry L. A.; Stroud N. 2019. The effects of journalistic transparency on credibility assessments and engagement intentions. Sage Journals. Vaatii kirjautumisen. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1464884919850387>

Eduskunta. Laittoman uhkauksen syyteoikeus. Viitattu 12.11.2023. Saatavilla https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oi keus/LATI/Sivut/laittoman-uhkauksen-syyteoikeus.aspx

Hiltunen I. 2022. External Interference in Professional Finnish Journalism. Väitöskirja. Saatavilla <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/141075/978-952-03-2486-5.pdf?sequence=5&isAllowed=y>

Hiltunen I. 2020. Ulkoinen vaikuttaminen ja sen vastakeinot suomalaisessa journalismissa. Media & Viestintä. Viitattu 12.11.2023. Saatavilla <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/98406/56237>

Hiltunen I.; Suuronen A.; Pöyhtäri R. 2022. Journalistien painostus ja uhkailu Suomessa: yleisyys ja vaikutukset. Media & Viestintä. <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/120278/71585?acceptCookies=1>

Hirsjärvi S.; Remes P. & Sajavaara P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13–14., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Holton A. E.; Molyneux L. 2016. Identity lost? The personal impact of brand journalism. Sage Journals. Vaatii kirjautumisen. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1464884915608816>

Ilta-Sanomat. 14.10.2019. Jessikka Aro vaatii lisää kärsimyskorvauksia – Asianajaja: Enemmänkin olisi voinut vaatia. Viitattu 12.11.2023. Saatavilla <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006272124.html>

Journalisti 23.3.2018. Toimittajatähdet. Viitattu 1.12.2023. Saatavilla <https://journalisti.fi/artikkelit/2018/03/toimittajathdet/>

Journalisti 12.06.2020. Toimittajiin kohdistuva häirintä voi pahimmillaan säikäyttää journalistiopiskelijan keskeyttämään alan opinnot. Viitattu 12.11.2023. Saatavilla <https://journalisti.fi/uutiset/2020/06/toimittajiin-kohdistuva-hirint-voi-pahimmillaan-sikytt-journalistiopiskelijan-keskeyttmn-alan-opinnot/>

Journalisti 15.9.2023. Mediasta yritettiin kesällä tehdä ”osapuoli”, joka haluaa vahingoittaa hallitusta. Poliitikot syyttivät rivijournalisteja, kuten Ida Erämaata. Viitattu 12.11.2023. Saatavilla <https://journalisti.fi/artikkelit/2023/09/kesalla-2023-mediasta-yritettiin-tehda-osapuoli-joka-haluaa-vahingoittaa-hallitusta-poliitikot-syyttivat-rivijournalisteja-kuten-ensimmaista-kesaa-toimittajana-tyoskennellytta-ida-eramaata/>

Kortesuo K. 2022. Journalismin kuolema: mitä medialle oikein tapahtui? Helsinki: Tammi.

Lucas E. 2016. Goodbye to the byline: A senior editor at The Economist explains why the publication does not name its writers in print. Viitattu 12.11.2023. Saatavilla <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0306422016670345>

Neuvonen, Riku; Pöyhtäri R. 2015. Vihapuhe Suomessa. Helsinki: Edita.

Ollikainen H. & Korhonen R. 2022. Päätoimittaja – työtä sananvapauden arjessa. Helsinki: Siltala.

Pöyhtäri R.; Haara P.; Raittila P. 2013. Vihapuhe sananvapautta kaventamassa. Tampere University Press. Viitattu 12.11.2023. Saatavilla

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103170/978-951-44-9249-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Reporters without borders. 2018. Online harassment of journalists: Attack of the trolls. Viitattu 12.11.2023. Saatavilla

https://rsf.org/sites/default/files/rsf_report_on_online_harassment.pdf

Sisäministeriö 2023. Maalittaminen rapauttaa yhteiskunnan luottamusta. Viitattu 12.11.2023. Saatavilla <https://intermin.fi/poliisiasiat/viharikollisuus/maalittaminen>

Smith A. 2016. We are anonymous. Medium. Viitattu 12.11.2023. Saatavilla

<https://medium.com/severe-contest/we-are-anonymous-87a82714ee5>

The Economist 9/2012. Why are The Economist's writers anonymous?

Saatavilla kirjautuneena <https://www.economist.com/the-economist-explains/2013/09/04/why-are-the-economists-writers-anonymous>

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta 2015. Kysely tutkijoiden kokemasta

häirinnästä. Viitattu 12.11.2023. Saatavilla https://tjnk.fi/sites/tjnk.fi/files/TJNK-kysely-palautteesta_tulosyhteenvedo-22122015.pdf

Turun Sanomat. 21.4.2018. Toimittajien uhkailu vaarantaa demokratian –

työtään tekevän vainoamisen on oltava rangaistava teko, vaatii Hanne Aho.

Viitattu 12.11.2023. Saatavilla <https://www.ts.fi/uutiset/3920477>

Vihma A.; Hartikainen J.; Ikäheimo H.; Seuri O. 2018. Totuuden jälkeen.

Helsinki: Teos.

Yhdenvertaisuuslaki. Viitattu 12.11.2023. Saatavilla <https://syrjinta.fi/hairinta>

Yle. 18.2.2022. Korkein oikeus tuomitsi Johan Bäckmanin toimittaja Jessikka Aron vainoamisesta ehdolliseen 60 päivän vankeuteen – Bäckman yritti vaientaa Aron. Viitattu 12.11.2023. Saatavilla <https://yle.fi/a/3-12322911>

Yle. 13.3.2018. Valtakunnansyyttäjä ei nosta syytettä toimittaja Rebekka Härköseen kohdistuneista vihapuheista – Härkönen: "Päätös saatu, nyt alkaa keskustelu". Viitattu 12.11.2023. Saatavilla <https://yle.fi/a/3-10114003>

Kysymykset Yle Turun toimittajille:

1. Kuinka kauan olet työskennellyt toimittajana?
2. Oletko kokenut häirintää, uhkailua, painostusta tai maalittamista toimittajana? Jos olet, niin...
  - Miten ja missä se ilmeni?
  - Mikä oli syynä häirintään, uhkailuun, painostukseen ja / tai maalittamiseen?
  - Miten reagoit tilanteeseen / millaisia ajatuksia tilanne herätti?
  - Aiheuttiko häirintä, uhkailu, painostus ja / tai maalittaminen varovaisuutta?
3. Oletko toimittajana vahvasti esillä sosiaalisessa mediassa?
4. Mitä hyviä ja huonoja puolia näet toimittajana omalla nimellä työskentelemisessä?
5. Voisitko työskennellä toimittajana anonyyminä? Perustele.
6. Kuinka tärkeää on saada kunnia tekemistään töistä ja / tai rakentaa omaa henkilöbrändiä?
7. Voisiko anonyymiys olla ratkaisu toimittajien kokemaan häirintään ja itsesensuuriin? Perustele.

Kysymykset Yle Turun toimituspäällikkö Antti Korhoselle:

1. Onko Ylellä tehty linjauksia toimittajien anonymiteetistä? Käytetäänkö anonymiteettiä aiempaa enemmän?
2. Onko Yle Turulla käytetty tai harkittu joidenkin aiheiden kohdalla anonymiteettiä toimittajien suojelemiseksi? Jos on, onko ehdotus tullut esihenkilöiden vai toimittajien suunnalta? Onko esimerkkiä?
3. Varaudutaanko mahdolliseen häirintään ennakkoon joidenkin aiheiden kohdalla? Arveluttaako toimittajia tietyistä aiheista kirjoittaminen? Onko tapauksia, joissa on erityisesti mietitty asiaa?
4. The Economist -lehdessä toimittajat kirjoittavat anonymimeinä. Linjausta perustellaan sillä, että näin lehden ääni säilyy kollektiivisena. Toimisiko anonymiys myös Ylellä? Perustele.
5. Kuinka arvokkaita ns."tähtitoimittajat" ovat toimituksille? Kannustetaanko toimittajia henkilöbrändin rakentamiseen?